

Article

International Journal of Kurdish Studies

7 (2), pp. 287-307

<http://ijoks.com>

Berhevdana Hevoksazîyen Demên Xwerû Di Îngîlîzî, Kurdî û Tirkî¹

Mehmet Veysi BABAYİĞİT² & Veysel TANRIKULU³

Received: July 30, 2021

Reviewed: August 12, 2021

Accepted: August 14, 2021

Kurte

Ev xebat berawirdinek e li ser zimana Kurdî û Tirkî û Îngîlîzî ye. Kurdî wekî zimanek di koma Îndo-Îranî de ye û li Ermenistan, Azerbeycan, Îran, Irak, Sûri û Tirkîyeyê tê axaftin. Zimanê Tirkî di koma Ural-Altayî û şaxa Altayî de ye. Zimanê Îngîlîzî jî di koma Avrupayî û di şaxa Germanî de ye. Hevoksazî-rewşên deman hat lêkolîn kirin. Çar demên xwerû; dema fireh, dema niha, dema borî û dema bê, her yek ji van bi sere xwe hatiye vekolandin. Di pey de, ev dem hatine berawirdkirin. Di encama berawirdkirinê de hevoksaziya her sê zimanan, zimanê Kurdî, Tirkî û Îngîlîzî hatin tespîtîkirin. Hatiye dîtin ku ji aliye sentaksê de ev ziman di nav taybetmendiyekê manendî û cudahiyeke de ne.

Peyvên Diyarker: Zimanên Ural-Altayî, Zimanên ondo-Îranî, Zimanên Germanî, rewşên hevoksazî, lêkolîna berawirdî ya dema di komên ziman ên cuda de.

Recommended citation:

Babayiğit, M.V. & Tanrikulu, V. (2021). Berhevdana Hevoksazîyen Demên Xwerû Di Îngîlîzî, Kurdî û Tirkî. *International Journal of Kurdish Studies* 7 (2), 287-307, DOI: <https://doi.org/10.21600/ijoks.976631>

¹ Ev lêkolîn ji teza masterê hatî çêkirin.

² Ph.D. Batman University, Turkey. E-Mail: m.veysi.babayigit@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4136-7434>

³ Ph.D Can. in Dicle University, Turkey, e-mail: veyseltanrikulu@hotmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6966-0152>

Syntax Comparison of Simple Tenses in English, Kurdish and Turkish

Abstract

This study focuses on (1) Turkic languages in the Altaic branch of the Ural-Altai language group of Asian languages, and also (2) the Kurdish language in the group of Indo-Iranian languages, dialects of which are spoken in Armenia, Azerbaijan, Iran, Iraq, Syria, and Turkey, as well as (3) the English language in the Germanic languages of the European group. The syntax-cases of tenses are investigated. Four simple tenses, namely simple present, simple present continuous, simple past and future tense are examined individually. Then, these tenses are compared to each other. As a result of the comparison, the syntax-cases of the languages investigated are revealed. Then it was found that there are both similarities and differences in terms of syntax-cases between the language groups examined.

Keywords: Ural-Altai languages, Indo-Iranian languages, Germanic languages, syntax-cases, comparative study of tense in different language groups

Îngilizce, Kûrtçe ve Tûrkçe’de Basit Zamanların Sentaks (Sözdizim) Karşılaştırması

Öz

Bu çalışma, (1) Asya dil grubunda Ural-Altay kolunun Altay kolunda yer alan Türk dili, (2) Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye ve Türkiye’de konuşulan Hint-İran dilleri grubunda yer alan Kürt dili ve (3) Avrupa grubunun Cermen dilleri arasında yer alan İngiliz diline odaklanmaktadır. Zamanlarının sözdizimi örnekleri incelenmiştir. Geniş zaman, şimdiki zaman, geçmiş zaman ve gelecek zaman olmak üzere dört basit zaman ayrı ayrı incelenmiştir. Daha sonra, tüm bu zamanlar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda, dillerin sözdizimi örnekleri bulunmuştur. Bu dillerin sözdizimi açısından hem benzerlikleri hem de farklılıkları olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ural-Altay dilleri, Hint-İran dilleri, Cermen dilleri, sözdizimi durumları, farklı dil gruplarında zamanların karşılaştırmalı çalışması

Destpêk

Di jiyana civakî de, mirov her tim hewceyê hêmanek e ku pêwendiya bi bandor bike, û ev hêman bi piranî ziman e. Bi saya rola zimên a di ragihandinê de, însan pir bi hêsanî peyaman dişinin (Babayîgît, 2021), û ev peyam pêkhatayên bingehîn ên ragihandinê pêk tînin. Ziman ji bo ragihandina fikr û nêrinan di navbera mirovan de tê bikaranîn (Kasap, 2018a; Ünel û Mirioğlu, 2015a). Mirov bi ziman daxwaza xwe digihine bihizer, fikra xwe dibêje (Kasap, 2018b). Rola ziman herî girîng e ji bo faktora di damezrandin û diyarkirina fikren xwe de.

Gelek pênaseyên zimên hene û ziman di nav civakê de bêtir wekî navgîna ragihandinê tê hesabandin, lê ziman di heman demê de fonksiyona hilgirtina çand û ramanê bi cih tîne ji bilî ku bibe alavek ragihandinê. Ji ber ku ziman di navbera mirovan de mijareke hevbeş e. (Vendryes, 2001:21). Mirov, ziman ji bo navgînên ragihandinê bi kar tîne (Özbay, 2008: 1). Ergîn pênaseya ziman wiha dike; "*Ziman amûrek xwezayî ye ku di navbera mirovan de peyman peyda dike, hebûnek zindî ku zagonên xwe hene û tenê di çarçova van qanûnan de pêşve diçe, pergalek peymanên veşartî ku bingeha wan di demên nediyar de hatiye avêtin, saziyek civakî ya ji dengên pêk tê.*" (Ergin, 2007: 3). Li gorî Aksan, "*Ziman pergalek pirreng û pir pêşkeftî ye ku bi karanîna hêman û rêzikên ku ji hêla deng û wateyê ve di civatekê de hevpar in, veguheztina raman, hest û daxwazên ji yê din re dike.*" (Aksan, 2007: 55). Lewma, ziman; ew amûra herî bandorker e ku ji bo vegotina hest, raman û daxwazên me bi hev re tê bikaranîn.

Ev lêkolîn li ser bingehê zimanên Îngîlîzî, Kurdî û Tirkî ye. Dema ku di vê xebatê de şaxên zimanan tê lêkolînkirin, ji van zimanan: zimanê Kurdî; şaxek ji zimanên Hind-Iranî yê zimanên Asyayî pêk tîne, zimanê tirkî; ew ji şaxa Altayî ya beşa Ural-Altayî a zimanên Asyayî tê û zimanê Îngîlîzî yek ji zimanên Hind-Ewropî ye, zimanên Germanî, ku zimanên Ewropî ne. Digel ku zimanê kurdî zêde nayê axaftin jî, li welatên wek Ermenistan, Gurcistan, Tirkmenistan, Libnan, Afganistan û Rûsyayê ji aliyê pir kêman kesan ve tê axaftin (Windfuhr, 2009). Buran (2011) zarava û devokên kurdî bi giştî wiha tîne ziman; Zaravayên Kurmancî, Kelhûrî, Goranî, Soranî û Zazakî. Karacan û Babayîgît (2017) dibêje ku zimanê Kurdî; Ew ji du serdeman, devkî û nivîskî pêk tê, û gelek berhemên ji serdema devkî sax ne mane. Gelek berhemên nivîskî yê zimanê kurdî îro li ser edebiyatê disekinin û guh nadin xebatên zimannasî. Gelek berhemên di wêjeya kurdî li ser tesewufî hene (Uzun, 2010).

Zimanê Tirkî ji hêla gelek welatên cîhanê ve pir tê axaftin û li hin welatan wekî zimanek fermî tê qebûl kirin (Akar, 2005). Zimanê tirkî, mîna zimanê kurdî, ji serdemên nivîskî û devkî pêk tê. Xebatên yekemên nivîskî yê zimanê tirkî têne zanîn bîrdariyên orhon in (Kardaş, 2015). Ew di tevahiya dîrokê de di derbarê jîyan, çand û baweriya Tirkan de hin agahiyan dide (Şanlı û Köç, 2021). Dema ku serdemên Tirkî têne vekolandin, bi gelemperî ev serdem wiha têne binavkirin; 1. Serdema Altai, 2. Kevintirîn / Yekem / Sereke / Destpêka Serdema Sereke ya Tirkî (Pre -Turkic / Proto Turkic), 3. Yekem / Berî / Sereke / Serdema Tirkiya Sereke (Pre -Turk / Proto Turkic), 4. Serdema Tirkiya Kevn, 5. Serdema Tirkiya Navîn, 6. Serdema Nû ya Tirkî û 7. Serdema Tirkiya Hemdem / Nûjen / Niha / Serdema Çaksazî û Veavakirina Zimanê Tirkî (Karademir, 2016). Serdema 7 -emîn Tirkî ye, ku îro tê bikaranîn, û ew ji paşerojê heya niha di warê ziman û bêjeyan de gelek guheriyê. Îro tirkî; Ew li welatên wekî Tirkiye, Bulgarîstan, Komara Tirk a Qibrisa Bakur, Makedonya, Yewnanîstan, Kosova, Romanya, Azerbaycan, Sûriye û Iraq tê axaftin û ew ji aliyê bikaranînê ve di nav zimanên cîhanê de di rêza pêncemîn de ye (Tuna, 1997) .

Zimanê Îngîlîzî zimanek e ku ji hêla gelek welatên cîhanê ve tê bikaranîn. Ew zimanê zanist, huner, çand, tûrîzm, tenduristî û ragihandinê yê cîhanî ye. Bi gotineke din, ew yekem zimanê gerdûnî ye ku cîhanê bikar aniye û wekî zimanê zikmakî ji hêla netewên cihê ve tê bikar anîn (Smith, 2005). Ev ziman, ku bi eslê xwe Germanî ye, ji paşerojê heya naha zimanek 4000-salî ye, û tê fikirîn ku ev ziman yekem car ji hêla eşîretek ku li Ewropa an Asyayê dijiya ve hatiye axaftin (Pedersen, 1962). Şahin (2004) dibêje ku bi hilweşîna împaratoriya Romayê, Keltên ku ji Anglo-Saksonan alîkarî dixwestin, bûne zimanê wan ê dayikê. Ev ziman, ku zaravayek Germanî ye, bingeha îngîlîziya îroyîn wekî "Angleish" û paşê wekî "English" pêk tîne (Pyles, 1964). Ev ziman di salên 1300-an de ji hêla Brîtanyayê ve wekî zimanek fermî hate qebûl kirin (Tutaş, 2017).

Em ê di vê xebata xwe de li ser hevoksazîyê rawestin. Kesên ku zimên bi bandor bi kar tînin, ferdariyeyeke wan li ser sentaksê zêde ye (Ünel û Mirioğlu, 2015b). Em ê ji bo lêkolîneran nişan bidin ku di hevoksaziya sê zimanan de bêje çawa tên rêzkirin. Di vê xebatê de ji bo berawirdkirina sê zimanan ji van pirtûkan sûd hatin wergirtin: ji bo Rêzimana Îngîlîzî; English Grammar In Use (Murphy, 2015); ji bo Rêzimana Kurdî, Temel Alıştırma ve Metinlerle Kürtçe Dilbilgisi (Yıldırım, 2012); ji bo Rêzimana Tirkî, Dil ve Anlatım, Weşanên Kavramê.

Armanca vê xebatê berawirdkirina demên Îngîlîzî, Kurdî u Tûrkî ye. Paşê jî nişandayina hevoksazîya van deman e. Mijara vê xebatê, di hevoksaziyê de nasandina pêveber û biresera Kurdî, Tirkî û Îngîlîzî ye. Piştî van mijaran ew ê wekhevî u cudahiyeên van deman derkeve holê.

Hevoksazî (Syntax)

Hevoksazî, bi me dide zanîn bê cureyê peyvan di kîjan devera hevokê de cih digirin û çawa bi hev ve têne girêdan. Wek pêkhatina hovekan û di nava hevokê de rêzbûna bêjeyan dike qada lêkolîn û dewiyandinê (Serhildan, 2010).

Kirde (Subject)

Ew kes û tişt e karekî ji aliyê kesekî/kesinan yan jî tişteki/tiştinan ve tê kirin.

Mînak;

Weysî cam şikand.

Êgir mal şewitand.

Fato kevir avêt.

Berkar/Bireser (Object)

Di hevokên ji lêkerên gerguhêz pêkhatî de kes û tiştê ku rasterê di bin bandora tiştê ku tê kirin de dimîne bireser e(Serhildan,2010).

Ehmed **stranekê** dibêje.

Elî **kincan** didirû.

Pêveber (Predicate)

Tiştê ku wateya hevokê dibe serî, “pêveber” e. Pêveber , hevokê de karîn dike û hevoke çêdike , bi tenê pêveber jî dikare hevokekê pêk bîne.

Mînak;

Zozan gulana **diçîne**.

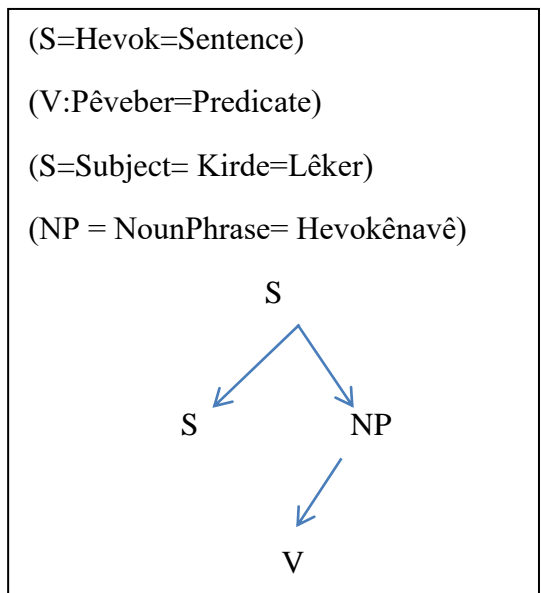
Rojda avê **vedixwe**.

A.Hevoksazîya Demên Kurdî

1.Dema Fireh (Niha)

Di Kurdî de dema fireh û dema niha mîna hev e. Dema fireh bi alikariya qertafa dema niha di û hokerên mîna her tim, her gav pêk tê;

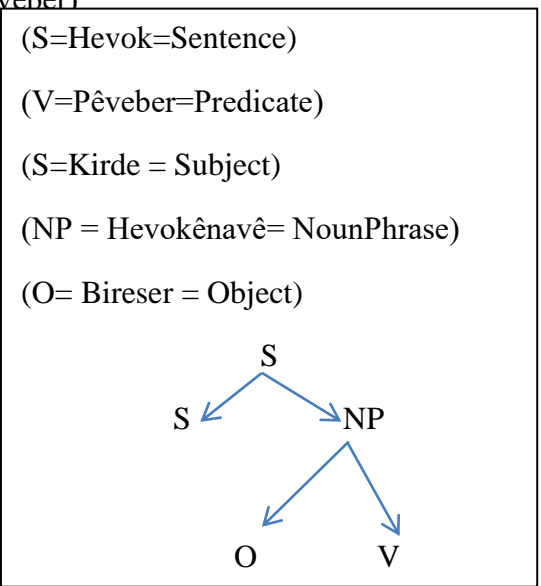
Ez	radikevim
Tu	radikevî
Ew	radikeve
Em	radikevin
Hûn	radikevin
Ew	radikevin

Wan mînaken jori de, kirde û pêveber heye. (Kirde + pêveber)

- Rojnameger li gelek deveran digerin.
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

-Leyla ji nan hez dike.
 ((Kirde) + (bireser) + (pêveber))

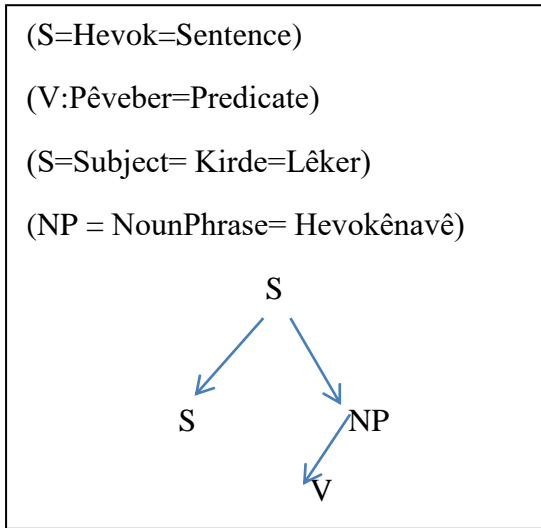
Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber he

ye (Kirde + bireser + pêveber) .

- Kurdî de beş a neyînîti “na” ye .

-

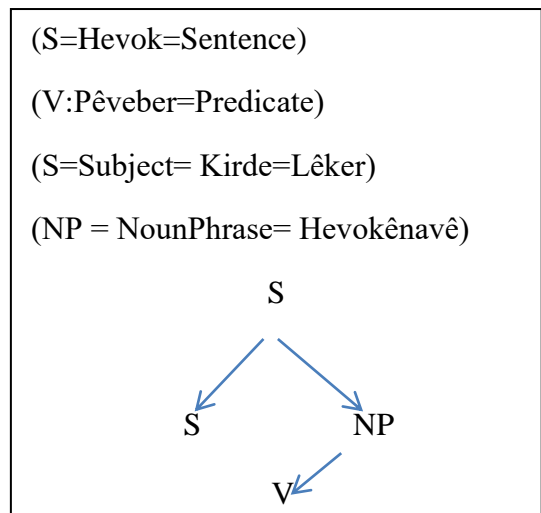
Ez	ranakevim
Tu	ranakevî
Ew	ranakeve
Em	ranakevin
Hûn	ranakevin
Ew	ranakevin

2.Dema Niha (Fireh)

Dê Kurdî de dema niha û dema fireh mîna hev e. Dema fireh bi alikariya qertafa dema niha di û hokerên mîna her tim, her gav...pêk tê,

Ez	dinîvîsim
Tu	dinîvîsî
Ew	dinîvîse
Em	dinîvîsin
Hûn	dinîvîsin
Ew	dinîvîsin

Wan mînaken jori de, kirde û pêveber heye. (Kirde + pêveber)

Zozan sparteka xwe dinivîse

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Elî

kovaran

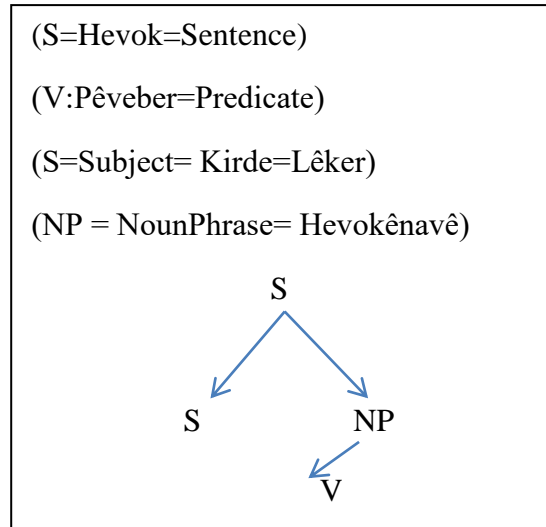
dixwîne

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber heye. (Kirde + bireser + pêveber)

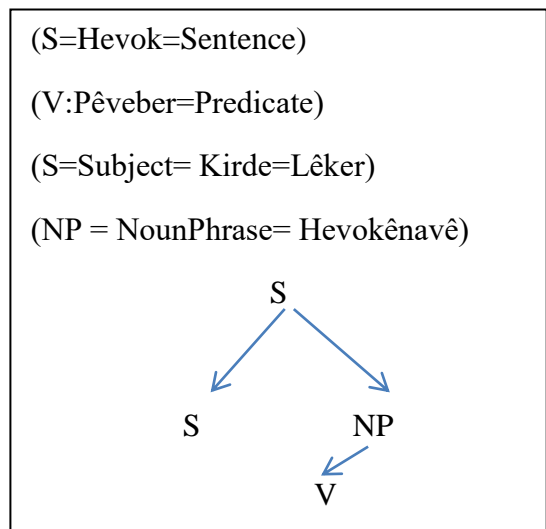
- Kurdî de beş a neyînîtî “na” ye .

Ez	nanîvîsim
Tu	nanîvîsî
Ew	nanîvîse
Em	nanîvîsin
Hûn	nanîvîsin
Ew	nanîvîsin

3.Dema Borî

Ez	razam
Tu	razayî
Ew	raza
Em	razan
Hûn	razan
Ew	razan

Wan mînaken jori de, kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) .

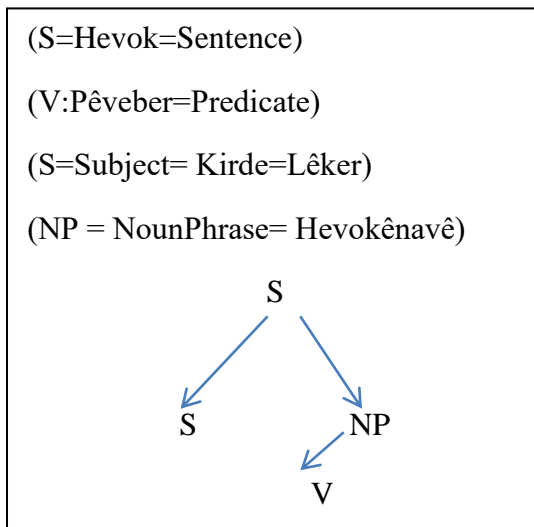
Mizgin kovar xwend
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan gul dîtibû
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber he ye. Ji ber vê rîzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

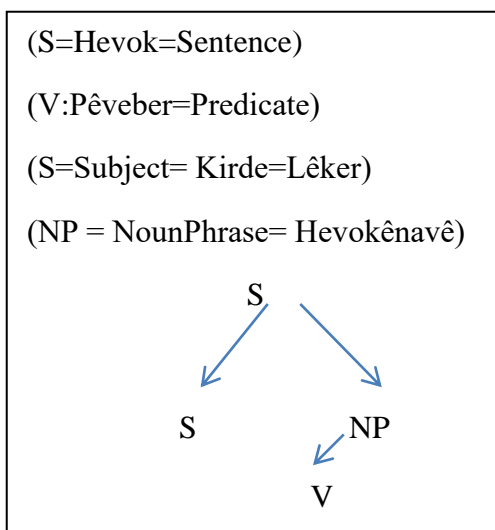
Dema borî de ji bo beş a neyînîti "ne" heye .

Ez	neçûme
Tu	neçûye
Ew	neçûye
Em	neçûne
Hûn	neçûne
Ew	neçûne

4.Dema Bê

Ez	ê birevim
Tu	yê birevî
Ew	ê bireve
Em	ê birevên
Hûn	ê birevên
Ew	ê birevên

Wan mînaken jori de, kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vê hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) .

Ez ê pirtûkan bixwînim
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))
 Tu yê sêvan bişoyî

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber hene. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

B.Hevoksazî ya Demên Tirkî

1.Bilinen (-di'li) Geçmiş Zaman (Dema Borî)

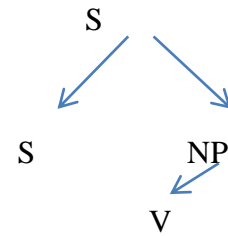
Ben	okudum
Sen	okudun
O	okudu
Biz	okuduk
Siz	okudunuz
Onlar	okudular

(S=Hevok=Sentence)

(V:Pêveber=Predicate)

(S=Subject= Kirde=Lêker)

(NP = NounPhrase= Hevokênnavê)

Wan mînaken jori jî vek mînakên kurdî ye, kirde û pêveber tenê hene. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e.

Ahmet içeriye girdi.
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Leyla kitap okudu
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Murat arabasını yıkadı.
 ((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber hene. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

2. Şimdiki Zaman (Dema Niha)

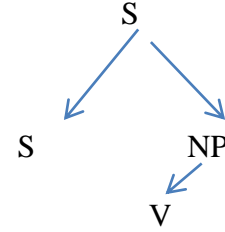
Ben	okuyorum
Sen	okuyorsun
O	okuyor
Biz	okuyoruz
Siz	okuyorsunuz
Onlar	okuyorlar

(S=Hevok=Sentence)

(V:Pêveber=Predicate)

(S=Subject= Kirde=Lêker)

(NP = NounPhrase= Hevokênave)

Wan mînaken jori jî vek mînakên kurdî ye , kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e.

Ahmed içeriye giriyor.

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Leyla ve Fatîh kitap okuyor

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Murat arabasını yıkıyor.

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

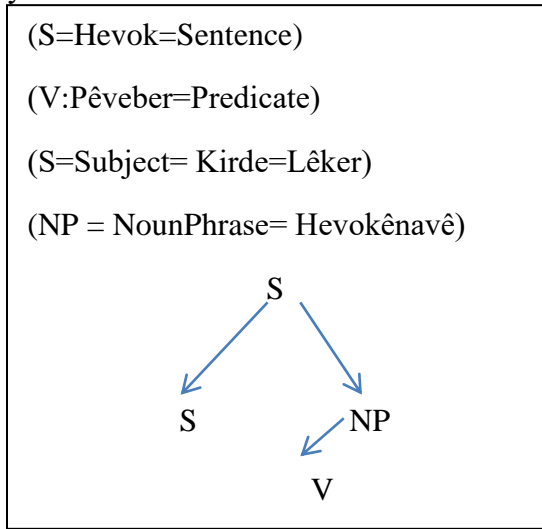
Zehra kitap okumuyor.

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber he ye. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

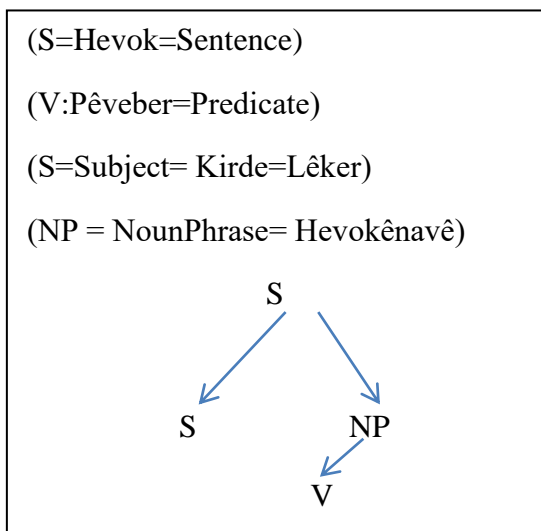
Dema niha de ji bo beş a neyînîti “ma/me” he ye .

Ben	gitmiyorum
Sen	gitmiyorsun
O	gitmiyor
Biz	gitmiyoruz
Siz	gitmiyorsunuz
Onlar	gitmiyorlar

3.Gelecek Zaman (Dema Bê)

Ben	gideceğim
Sen	gideceksin
O	gidecek
Biz	gitmeyeceğiz
Siz	gitmeyeceksiniz
Onlar	gitmeyecekler

Wan mînaken jori ji vek mînakên kurdî ye , kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e.

Murat arabasını yıkayacak.

((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Ahmet içeriye girecek.

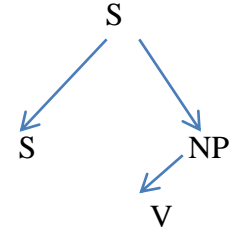
((Kirde) + (bireser) + (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber he ye. Ji ber vî rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

Dema bê de jî beş a neyînîti “ma/me” ye .

Ben	Gitmeyeceğim
Sen	gitmeyeceksin
O	gitmeyecek
Biz	gitmeyeceğiz
Siz	gitmeyeceksiniz
Onlar	gitmeyecekler

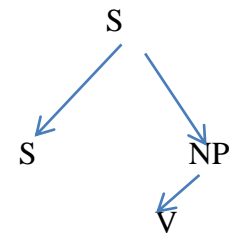
(S=Hevok=Sentence)
 (V:Pêveber=Predicate)
 (S=Subject= Kirde=Lêker)
 (NP = NounPhrase= Hevokênavê)

4.Geniş Zaman (Dema Fireh)

Ben	giderim
Sen	gidersin
O	gider
Biz	gideriz
Siz	gidersiniz
Onlar	giderler

(S=Hevok=Sentence)
 (V:Pêveber=Predicate)
 (S=Subject= Kirde=Lêker)
 (NP = NounPhrase= Hevokênavê)

Wan mînaken jori ji vek mînakên kurdî ye , kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e.

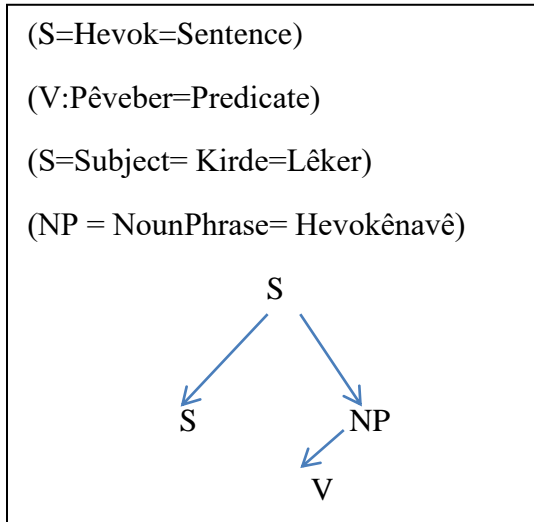
Ahmet	içeriye	<u>girer.</u>
((Kirde)	+ (bireser)	+ (Pêveber))
Leyla ve Fatih	kitap	<u>okurlar.</u>
((Kirde)	+ (bireser)	+ (Pêveber))
Murat	arabasını	<u>yıkar.</u>
((Kirde)	+ (bireser)	+ (Pêveber))

Wan mînaken jori de, kirde, bireser û pêveber he ye. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + bireser + pêveber) e.

C.Hevoksazî ya Demên Îngîlîzî

1.Simple Present Tense (Dema Fireh)

I	go
You	go
She/he/it	goes
we	go
you	go
they	go

Wan mînaken jori ji vek mînakên kurdî ye , kirde û pêveber tenê he ye. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e. Kirde yê yekeymar beş digre.

Liz drinks milk
 ((Kirde) + (Pêveber) + (Bireser))

Leonardo washes his car .
 ((Kirde) + (Pêveber) + (Bireser))

Liz and Jack read books.
 ((Kirde) + (Pêveber) + (Bireser))

Wan mînaken jori de, kirde, pêveber û bireser heye. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + pêveber + bireser) e.Kirde yê yekeymar beş digre û bêşa wan jî “s,es,îes” e.

Dema fireh de ji bo beş a neyînîti “don’t/doesn’t” heye.

I	don't go
You	don't go
She/he/it	doesn't go
we	don't go
you	don't go
they	don't go

(S=Hevok=Sentence)
 (V:Pêveber=Predicate)
 (S=Subject= Kirde=Lêker)
 (NP = NounPhrase= Hevokênavê)

```

    graph TD
      S1[S] --> S2[S]
      S1 --> NP[NP]
      NP --> V[V]
    
```

2.Simple Present Continuous Tense (Dema Niha)

I	am speaking
You	are speaking
She/he/it	is speaking
we	are speaking
you	are speaking
they	are speaking

(S=Hevok=Sentence)
 (V:Pêveber=Predicate)
 (S=Subject= Kirde=Lêker)
 (NP = NounPhrase= Hevokênavê)

```

    graph TD
      S1[S] --> S2[S]
      S1 --> NP[NP]
      NP --> V[V]
    
```

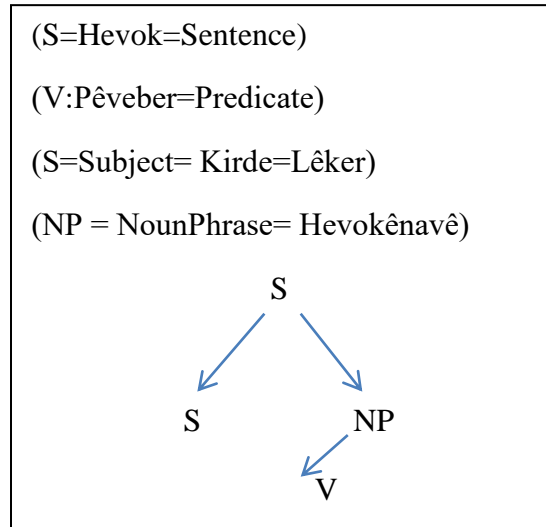
Wan mînakên jorê jî wek mînakên kurdî ne , kirde û pêveber tenê hene. Ji ber vî hevoksazî ya vî hevok ê (Kirde + pêveber) e. Kirde alîkar lêker digre û lêker beş digre.

Jamie	is drinking	milk
((Kirde)	+ (Pêveber)	+ (Bireser))
Murat	is washing	his car .
((Kirde)	+ (Pêveber)	+ (Bireser))

Wan mînakên jorê de, kirde, pêveber û bireser hene. Ji ber vê rêzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + pêveber + bireser) e. Kirde alîkar lêker(am,is,are) digre, lêker beş a “îng” digre.

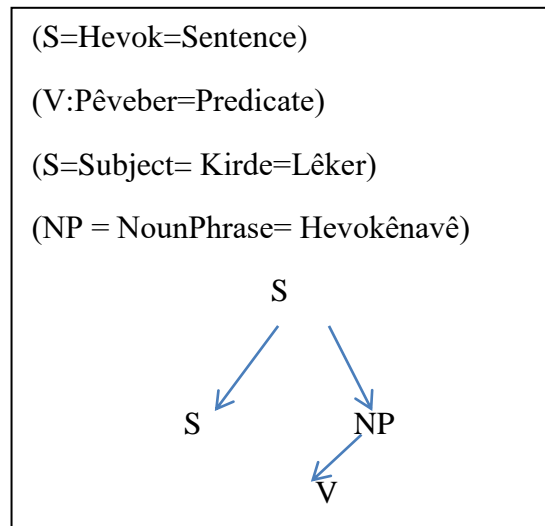
Dema niha de ji bo beş a neyînîti "not" heye.

I	am not going
You	are not going
She/he/it	is not going
we	are not going
you	are not going
they	are not going

3.Simple Past Tense (Dema Borî)

I	spoke
You	Spoke
She/he/it	spoke
we	spoke
you	spoke
they	spoke

Wan mînakên jorê de tenê kirde û pêveber hene. Pêveber lêker e û alîkar lêker nagre.

Ahmet drank milk
 ((Kirde) + (Pêveber) + (bireser))

Murat washed his car .
 ((Kirde) + (Pêveber) + (bireser))

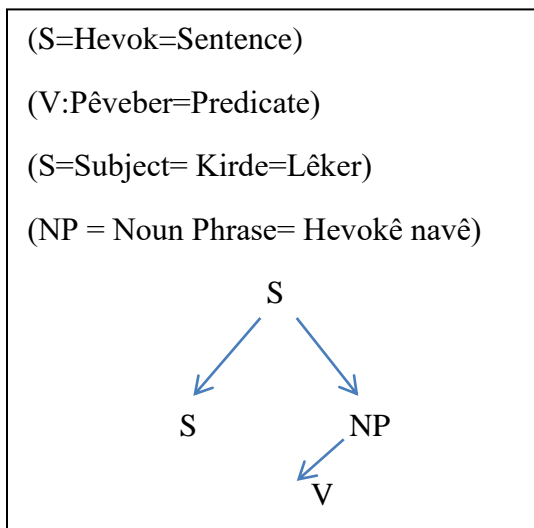
Tom wrote a letter.

((Kirde) + (Pêveber) + (bireser))

Wan mînakên jorê de, kirde, pêveber û bireser heye. Ji ber vê rîzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + pêveber + bireser) e.

4.Future Tense (Dema Bê)

I	am going to come
You	are going to come
She/he/it	is going to come
we	are going to come
you	are going to come
they	are going to come

Wan mînakên jorê de kîrde u pêveber hene. Piştê kirde alîkar lêker mewcûd e. Alîkar lêker jî bo kirde “am/is/are going to” ye. Dawînê jî, pêveber tê ye. Pêveber beş nagre.

Jack is going to drink milk
 ((Kirde) + (Pêveber) + (bireser))

Murat is going to wash his car .
 ((Kirde) + (Pêveber) + (bireser))

Wan mînakên jorê de, kirde, pêveber û bireser heye. Ji ber vê rîzeyan bêşa wan hevokan (Kirde + pêveber + bireser) e. Kirde alîkar lêker(am,is,are going to) digre û lêker beş nagre.

D.Wekhevî û Cudahîyên Hevoksazîyen di Kurdî, Tirkî û Îngîlîzî

Her yek dem kirde û pêveber digre. Vê xebatê de sê ziman hene û di xebatê de ji bo her sê zimên, çar demên xwerû; dema fireh, dema niha, dema borî û dema bê serbixwe hatine vekolandin Di vê xebatê de wekhevî û cudahiyên di nav hevoksaziya her sê zimanan de wiha ne:

- Di her sê zimên de, eger bireser tune be ji bo Deme Fireh hevoksazî wekheve.

Mînak ;

- Ez radikevim. - Ben uyurum. - I sleep.

Di wan mînaken jorî de tenê kîrde û pêveber heye.

- Di her sê zimên de, eger bireser tune be ji bo Deme Niha hevoksazî wekheve.

Mînak ;

- Ez dinîvîsim. - Ben yazıyorum. - I am writing.

Di wan mînaken jorî de tenê kîrde û pêveber heye.

- Di her sê zimên de, eger bireser tune be ji bo Deme Borî hevoksazî wekheve.

Mînak ;

- Ez razam. - Ben yattım. - I slept.

Di wan mînaken jorî de tenê kîrde û pêveber heye.

- Di her sê zimên de, eger bireser tune be ji bo Deme Dibe hevoksazî wekheve.

Mînak ;

- Ez ê birevim. - Ben kaçacağım. - I am going to escape.

Di wan mînaken jorî de tenê kîrde û pêveber heye.

- Di kurdî û Tirkî de ji bo kirdeya kesê sêyem tenê cinavkek tê bikaranîn.

Mînak ;

Kurdî = ew (kirde ya sê yekemîn)

Tirkî = o (kirde ya sê yekemîn)

- Di Îngîlîzî de ji bo kirde ya sê yekemîn sê kirde kî mewcud e.

Mînak ;

Îngîlîzî = She (ji bo pîrek)

he (ji bo zilam)

it (ji bo heywan û çîstek bêcanî)

- Eger di zimanên kurdî u Tirkî de bireser hebe , hevoksazî ya hevokê kirde+ bireser + pêveber e. Ji bo hevoksazîyen kurdî u Tirkî ji ber bireser de carna wekheve.

Mînak ;,

- Ez pirtûkê dixvînim.

(Kirde + bireser + pêveber)

- Ben kitap okuyorum.

(Kirde + bireser + pêveber)

- Eger di zimanên Îngîlîzî de bireser hebe, hevoksazî ya hevokê kirde+ pêveber + bireser e. Hevoksazîya Îngîlîzî cuda ye û ew newek Kurdî û Tirkî ye. Mînak ;,

- I dink milk.

(Kirde + bireser + pêveber)

- Her sê ziman de qertaf a neyînîti cuda ye. Mînak ;

Îngîlîzî = not

Kurdî = na,ne

Tirkî = ma,me

E. Encam

Hevoksazî ji bo ziman çîstek taybetî ye. Ev xebat li ser hevoksazîyen sê ziman a sekinî ku ew jî ev in: Kurdî, Îngîlîzî û Tirkî ye. Di her sê zimanan de jî, eger bireser tune be ji bo çar demê xwerû; dema fireh, dema niha, dema borî û dema dibe hevoksazî wekheve.

Hevoksazîyen çar wan demên; kîrde + pêveber e. Lê her sê zimên de, bireser he be hevoksazî cuda ye. Ji bo Îngîlîzî hevoksazî; kirde + pêveber + bireser e , ji bo Tirkî hevoksazî ; kirde + bireser + pêveber e û kurdî jî wek Tirkî ye ku ew jî ; kirde + bireser + pêveber e. Encak wexti kurdî de lêker mewcûd be , hevoksazî cudahî dibe û hevoksazî dibe; kirde + pêveber + bireser . Kirde di her sê ziman da jî wekheve, lêbele Îngîlîzî de ji bo kirde ya sê yekemîn (she/he/ it) heye.

Çavkanî

- Akar, A. (2005). *Türk dili tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Buran, A. (2011). Kürtler ve Kürt Dili. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turcic* , 6/3, 43-57
- Ergin, M. (2007). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basın/Yayım/Dağıtım.
- Karacan, H., & Babayiğit, M. V. (2017). Türk ve Kürt Dillerinin Sentaks (Sözdizimsel) Karşılaştırması. *Tiydem Yayıncılık, Editör: Hasan KARACAN, Basım sayısı, 3, 7-31.*
- Karademir, F. (2016). Türk Dilinin Tarihi Dönemlerini Adlandırma Sorunu. U. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 5(2).
- Kardaş, M. N. (2015). Orhun abidelerinin Türkçe öğretiminde değer aktarımı açısından önemi II: Kül Tigin abidesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02).
- Kasap, S. (2018a). The role of cognate English–Kurdish words in teaching English. *African Educational Research Journal*, 6(4): 213-217.
- Kasap, S. (2018b). *The Effect of Age and Reading on Rhoticity in Kurdish*. TURAN-SAM 37:97-101
- Kavram Yayınları (2016). *Dil ve Anlatım, YGS'ye hazırlık için Konu Anlatımlı Test Kitabı*. Ankara: Kavram Yayınları.
- Murphy, R. (2015). *Grammar in Use: Elemantry*. Cambridge University, UK.
- Özbay, M. (2008). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Pedersen. H (1962). *The Discovery of Language*. Bloomington: University of Indiana.

- Pyles, T. (1964). *The Origin and Development of the English Language*. New York: Hartcourt Brace & World.
- Serhildan, M. (2010). <http://mervanserhildan.com/112-niv%C3%A4s-hevoksaz%C3%A4---sentaks.aspx#.WE1ta7KLTIU> (En son Eriřim tarihi: 25.07.2021).
- řahin, M. (2004). Anglikanizm Öncesi İngiltere Ve Anglikanizmin Doęuřu. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18(18).
- řanlı, M., & Köç, A. (2021). Orhun Abidelerinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Ortak Deęerler. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 4(1), 48-68.
- Tuna, Osman Nedim (1997). *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihî İlgisi ve Türk Dilinin Yaşı Meselesi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, ISBN 975-16- 0249-1.
- Tutař, N. (2017). İngiliz Dilinde „Aydınlanma“: Eski İngilizce“den Günümüze Deęiřimi ve Geliřimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coęrafya Fakültesi Dergisi*, 54(1).
- Uzun, M. (2010). *Kürt edebiyatına giriş (Vol. 446)*. Ithaki Publishing.
- Ünel, A., & Mirioęlu, M. (2015a). Lexical modifications in teacher talk of native speakers of English and non-native speakers of English in EFL classrooms. *International Journal of Arts & Sciences*, 8(6), 293.
- Ünel, A., & Mirioęlu, M. (2015b). Syntactical Modifications in Teacher Talk of Native and Non-Native Speakers in EFL Classrooms. *Theory and Practice of Second Language Acquisition*, 1(1).
- Vendryes, J. V. (2001). *Dil ve Düşünce*, (Çev. Berke Vardar). Multilingual Yayınları, İstanbul.
- Windfuhr, G. (2009). *The Iranian Languages*. London: Routledge Language Family Series.
- Yıldırım, K. (2012). *Temel Alıřtırma ve Metinlerle Kürtçe Dilbilgisi; Kurmancî Lehçesi*. İstanbul: Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınları.